

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) बहिःस्थ

परीक्षा: जानेवारी - २०२३

सत्र ५ वे

विषय: जातकमाला (19E452)

दिनांक: ०४/ ०१/२०२३

गुण : ८०

वेळ : स. १०.०० ते १.००

सूचना: १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात. २) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य.				
प्र.१. माध्यमभाषया अनुवदत (केचित् त्रयः)				(१८)
१. बोधिसत्त्वः किलायं भगवान्भूतः प्रतिज्ञातिशयसदुशैर्दानप्रियवचनार्थचर्याप्रभृतिभिः प्रज्ञापरिग्रहनिरवद्यैः कारुण्यनिस्सन्दैर्लोक- मनुगृह्णन् स्वधर्माभिरत्युपनतशुचिवृत्तिन्युदितोदिते महति ब्राह्मणकुले जन्मपरिग्रहं चकार। स कृत संस्कारक्रमोजातककर्मादि- भिरभिवर्धमानः प्रकृतिमेधावित्वात्सानायय्यविशेषाज्ज्ञानकौतूहलाद कौसीद्याच्च नचिरेणैवाष्टादशसु विद्यास्थानेषुस्वकुलक्रमा- विरुद्धासु च सकलासु कलास्वाचार्यकं पदमवाप।				
२. गुणास्तस्याधिकं रेजुदैवसम्पद्भिर्भूषणाः। किरणा इव चन्द्रस्य शरदुन्मीलितश्रियः।। तत्याज दृप्तानपि तस्य शत्रून् रक्तेव रेमे तदपाश्रितेषु। इत्यास तस्यान्यराधिपेषु कोपप्रसादानुविधायिनी श्रीः।।				
३. अथ तस्य राज्ञः पर्षदि निषण्णस्यामात्यगणपरिवृतस्य समुचितायां कृतायामर्थिजनस्य कः किमिच्छतीत्याहवानावधोषणायाम् उद्गोष्ठ्यामानेषु कोशाध्यक्षाधिस्थितेषु मणिकनकरजतधननिचयेषु विश्लेष्यमाणसुपुटासु विविधवसन परिपूर्णगर्भासुसमुपावर्त्य- मानेषु प्रवृत्तसम्पातेऽर्थिजने शक्रो देवानभिन्द्रो वृद्धमन्ध ब्राह्मणरूपमभिनिर्माय राज्ञश्चक्षुःपथे प्रादुरभवत्। अथ तस्य राज्ञः कारुण्यमैत्री परिभावितया धीरप्रसन्नसौम्यया प्रत्युद्गत इव परिष्वक्त इव च दृष्ट्या केनार्थं इत्युपनिमन्त्र्यमाणः क्षितिपानुचरैर्नृपति- समीपमुपेत्य जयाशीर्वचनपुरः सरं राजानमित्यवाच।।				
४. तच्छीघ्रमन्विष्यतां तावत्कुताश्चिदस्याः क्षुद्दुःखप्रीतकारहेतुविन्न तनयानात्मानं चोपहन्ति। अहमपि चैनंप्रयतिष्येसाहसादस्मा- न्निवारयितुम्। स तथैत्यस्मैप्रतिश्रुत्य प्रकान्तस्तदाहरान्वेषणपरो बभूव। अथ बोधिसत्त्वस्तं शिष्यंसव्यपदेशमतिबाह्यचिन्तासापेदे- संविद्यमाने सकले शरीरे कस्मात्परस्मान्मृगयामिमांसम्। यादृच्छिकी तस्य हि लाभसम्पत्कार्यात्ययः स्याच्च तथा ममाम्यम्।।				
प्र.२. त्रयाणां ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत				(१५)
१. परस्परद्रोहनिवृत्तभावास्तपस्विद्व्यालमृगविचेरुः।				
२. संहर्षणं त्यागविशारदानामाकर्षणं सज्जनमानसानाम्।				
३. तमर्थिनः प्रीतमुखाः समीयुर्महाहदं वन्यगजा यथैव।				
४. धनमेव यतो देहि देवा मा साहसं कृथाः।				
५. तस्याङ्कुरोदय इवैष यदन्यराजचूडाप्रभाश्ररणेषु मे निषक्ताः।				
प्र.३. विवरणं कुरुत।				(१२)
१. बोधिसत्त्वस्य अजिताय उपदेशः अथवा शिबिजातके अमात्यविचारः।				
प्र.४. टिप्पणीद्वयं लिखत।				(१२)
१. व्याघ्रीजातके बुद्धस्य करुणा।	२. जातकमालायाः परिचयः।	३. जातकमालायाः मङ्गलाचरणम्।		
प्र.५. पञ्चानां रूपपरिचयं कारयत।				(०५)
१. इयुः	२. अर्चयिष्ये	३. बभूव	४. प्रीतमुखाः	५. नूलोकम्
६. गात्रेषु	७. चक्षुः	८. गम्येत	९. विदित्वा	१०. याचितुं
प्र.६. सन्धिविग्रहं कुरुत। (केवलं त्रयाणाम्)				(०३)
१. त्वन्नाथतामुपगतास्मि	२. इत्युक्तवानसि	३. सन्मित्रमात्यन्तिकम्		
४. श्रीमत्सज्जनत्वावदानम्	५. यदहमुद्धृतभक्तमेकम्			
प्र.७. समानार्थान् लिखत (केवलं पञ्च)				(०५)
१. पिता, २. व्याघ्रः, ३. स्वसुतः, ४. वसुन्धरा, ५. शक्रः, ६. ब्राह्मण, ७. कनकम्, ८. लक्ष्मी				
प्र.८. सूचनानुसारं पञ्च रूपाणि लिखत।				(०५)
१. प्रजा-प्रथमा बहुवचन।	२. दह - हेत्वर्थक।			
३. सं+भू- वर्तमानकाल परस्मैपद तृतीय पुरुष एकवचन।	४. द्विज- तृतीया बहुवचन।			
५. दृश्- आज्ञार्थं द्वितीय पुरुष एकवचन।	६. वि+रम्- पूर्वकालवाचक अव्यय।			
७. अजित-तृतीया एकवचन।				
प्र.९. विरुद्धार्थान् लिखत। (केवलं पञ्च)				(०५)
१. मृदु, २. अनुकूल, ३. विरक्त, ४. गुण, ५. धर्म, ६. साधु, ७. श्लाघ्य.				